

כוחם באחדותם

הרב יעקב מאיר והרב קוק זצ"ל - מדמויות החמ"ד תשפ"א

סדנה לאספת הורים/ערב במ"ה בנושא דמויות החמ"ד

כתיבה: ברכה עינת, מדריכת במ"ה מחוז חיפה

אפרת וייס, מדריכת במ"ה ארצית;

קהל היעד: הורים לתלמידים בכיתות ז' – י"ב
משך הסדנה: 30 – 40 דקות כחלק מאסיפת הורים

מבוא:

הרב יעקב מאיר והרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל הן שתי דמויות רבניות שנבחרו להיות בשנת תשפ"א "דמויות החמ"ד".

דמויות רבניות אלו מהוות מודל עבורנו ועבור תלמידינו בכמה היבטים:

- שיתוף פעולה מלא בין הרבנים, כמייצגים את העדה הספרדית ואת העדה האשכנזית.
 - חשיבות הממלכתיות במילוי תפקידם.
 - חשיבות המחויבות להלכה, ומאמצים כדי לקרב את ההלכה ללב העם.
 - קירוב לבבות החלוצים בני התקופה לאמונה ולקיום המצוות.
 - עיסוק בצרכי ציבור ומסירות אין קץ לצרכי העם.
 - יצירת קשרים פוליטיים ומדיניים עם השלטונות כדי להביא לרווחת העם ולהקמת מוסדות וישיבות עוד טרם קום המדינה.
 - יצירת ספרות תורנית – הגותית והלכתית, המשפיעה ונוכחת גם כיום על הזרם של הציונות הדתית לאומית (נכון לגבי הרב קוק. לצערנו, כתביו של הרב יעקב מאיר נשרפו ברובם בשריפה שפרצה בסלוניקי, עת היה שם רב ראשי).
 - מציאת פתרונות הלכתיים לבעיות התקופה (כגון – שנת השמיטה, ועוד).
 - קשר בין העם שבארץ ישראל ובין יהודי התפוצות, ועוד ועוד..
- דמויות מופת אלו מהוות מודל לנו ולתלמידינו בכל התחומים האלו וברבים אחרים, וראוי שנלמד עליהם ועל תורתם, ונשאב מהם את הערכים שלאורם נלך, נתחנך ונחנך. □

[יש לציין, שביחידה זו יושם דגש רב יותר על הרב יעקב מאיר שדמותו מוכרת פחות לכולנו.](#)

מבוא:

1. הורי תלמידי התיכון יכירו מזווית אחרת את הרב קוק זצ"ל ואת הרב יעקב מאיר זצ"ל, שהיו שניהם הרבנים הראשיים הראשונים בארץ.
2. ההורים יכירו סוגיות שהתלבטו בהם הרבנים, ואת פעולותיהם המשותפות ביחס לסוגיות אלו, ובעיקר יתוודעו לגישת הרב יעקב מאיר ביחס לנושאים חברתיים.
3. ההורים יכירו את הערכים שעולים מתוך פעולותיהם והעקרונות שהרבנים פעלו באמצעותם, **וידונו** בשאלות כגון:
 - כיצד אפשר להנחיל אותם גם כיום?
 - האם הסוגיות שהעסיקו אותם מעסיקות גם אותנו בבתי הספר כיום? ואם כן – כיצד נוכל לנהל אותם ע"פ העקרונות והערכים שהציבו לנו הרבנים הראשיים ז"ל.

משאבי למידה:

1. [מצגת](#) המבוססת על המצגת שערך הרב שמואל כ"ץ, ואשר נמצאת באתר מנהל החמ"ד.
2. רשימת ערכים (נספח 2).
3. תקצירי קורות חייהם של הרב יעקב מאיר והרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל (נספח 1).
4. ברטיס שאלות להנחיית הדיון בקבוצות (נספח 3)

מקורות מידע:

1. [מצגת](#) של הרב שמואל כץ באתר מנהל החמ"ד "[דמות החמ"ד – לאורם נלך](#)".
2. הערכים: "[הרב יעקב מאיר](#)", "[הרב אברהם יצחק הכהן קוק](#)" בויקיפדיה

מבנה הסדנה:

- שלב א – פתיחה במליאה
- שלב ב – דיון בקבוצות
- שלב ג – דיון וסיכום במליאה

❖ **הערה** לשיקול דעת המורה האם לפתוח במצב ישיבה כללי בצורת ח / בשורות / בחצאי עיגול כמו באולם) או להכין מראש ישיבה בקבוצות כשבכל שלב ההורים יפנו את הקשב כמתבקש למליאה או לקבוצה.

1. המורה תציג את מטרת הערב להכיר את הדמויות שנבחרו להיות השנה דמויות החמ"ד הרב יעקב מאיר והרב אברהם יצחק הכוהן קוק זצ"ל ולעמוד על תכונותיהם המיוחדות שלאורך נחנך ונשאף ללכת בשנה זו בפרט ובחיים בכלל.
 2. המורה תסקור (כ- 3 דקות) תולדות הרבנים כמובא בתקציר (נספח 1). ניתן לצלם ולחלק לנוכחים.
 3. המורה תקרין **מצגת** (כ- 10 ד') בה מתוארות הפעולות שהרבנים הראשיים עשו ביחד, ואשר מהן נובעים הערכים עליהם נדבר בהמשך.
- יש להתייחס גם להמשך המצגת – שם מופיעים מעט מהכתבים שכתב הרב מאיר, בנוגע לכמה עניינים:

- אהבת ישראל, והידבקות איש ברעהו.
- ויתור על חצי משרתו לטובת הרב קוק כדי להראות ממלכתיות.

שלב ב – דיון בקבוצות

המורה תחלק את הנוכחים לקבוצות של 5-6 אנשים ותבקש לקיים דיון קבוצתי על השאלות הבאות: (ניתן להקרין את השאלות על הלוח או לחלק לכל קבוצה / אדם את השאלות המוכנות ככרטיס בנספח 3)

1. אלו ערכים עולים מפעולות אלו של הרבנים שהועלו כאן ומדברי הרב מאיר שראינו במצגת? (נספח 2 – רשימת ערכים אפשריים – לשיקול דעתו של המורה אם לחלק / להקרין / להוסיף בשלב המליאה וכדו')
2. אלו שלושה ערכים הייתם רוצים שיהיו מרכזיים השנה בכיתה שלנו?
3. מה הפעולות שצריך, לדעתכם (לדעת ההורים), לעשות על מנת לקדם ערכים אלו?
4. מה קורה כשיש סתירה בין עמדות שונות בהקשר לערכים אלו?

שלב ג – דיון וסיכום במליאה

המורה תבקש מההורים לעבור למצב של מליאה. כל קבוצה תדווח על הדיונים שהתקיימו אצלה.

ההורים עם המורה ינסו להגיע להסכמה לגבי הערכים עליהם יושם דגש מיוחד לאורך השנה, לגבי הפעולות שכדאי לנקוט כדי לקדם ערכים אלו ולהחליט מה קורה במקרה שיש סתירה בין ערכים שונים. חשוב שהמורה תעלה על הכתב את סיכום הרעב ובו הערכים המרכזיים שינחו את הפעילות החינוכית בכיתה לאורך השנה.

תקצירי קורות חייהם של הרב יעקב מאיר והרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

סקירת תולדות הרב יעקב מאיר – 1856 - זצ"ל 1939

הרב **יעקב מאיר** היה הראשון לציון, והרב הספרדי הראשי הראשון של ארץ ישראל במסגרת הרבנות הראשית, וכן היה גם שד"ר לפני תפקידיו הרבניים.

בשנת תרמ"ב (1882), שימש כשד"ר בשליחות כוללות ירושלים לבוכארה. **משנת תרמ"ט (1889)** ואילך, יהודי בוכארה החלו לעלות לירושלים בהמוניהם, והיותו והרב מאיר היה מעורה בצרכי התיישבותם בירושלים, הם בחרו בו לאחד משבעת טובי השכונה.

בשנת תרמ"ה (1885), יצא בשליחות ישיבת המקובלים "בית אל", לצפון אפריקה ומשהצליח בשליחותו זו נשלח על ידי כוללות הספרדים לאותן מדינות.

בשנת תרמ"ח (1888), נבחר הרב מאיר לוועד העדה הספרדית, והתמנה כחבר בית הדין של הרב יעקב שאול אלישר, רבה של ירושלים. כחבר הוועד סייע בהקמת שכונות, כגון: עזרת ישראל, ימין משה ושכונת הבוכרים.

הרב מאיר פעל לקירוב עדות **הספרדים והאשכנזים**, ואחת מפעולותיו בעניין הייתה הקמת אגודה בשם "התאחדות", המורכבת מספרדים ואשכנזים, ובהשתדלותם הוכר הרב נפתלי הירץ הלוי כרבה של יפו. הרב מאיר אף סייע להקמת בית החולים שער ציון (יפו).

הרב מאיר שם לו למטרה להחיות את הלשון העברית ולהפיצה. לשם כך הוא ייסד יחד עם הרב חיים הירשנזון את חברת "שפה ברורה", אליה הצטרפו מאוחר יותר אליעזר בן-יהודה וחבריו. חברה זו הסתובבה בבתי הספר, ב"חדרים" ובישיבות, לימדה עברית ועודדה את לימוד השפה. הרב מאיר היה חבר בהרכב הראשון של ועד הלשון העברית, הגוף שלימים הפך לאקדמיה ללשון.

לאחר פטירת הרב אלישר, התמנה הרב מאיר **בכ' באלול ה'תרס"ו (1906)** לרבה הראשי הספרדי של ירושלים, 'הראשון לציון'. מינוי זה עורר התנגדות של חוגים מסוימים בעיר, אשר האשימוהו בנטייה ל**ציונות**, ובדעות מתקדמות ולא-שמרניות.

בקיץ ה'תרס"ז (1907) הוזמן הרב מאיר על ידי ראשי הקהילה היהודית בסלוניקי לכהן כרב הקהילה בעיר, והוא כיהן שם למעלה מעשור שנים. בימי **מלחמת העולם הראשונה** סייע לשחרורה של ארץ ישראל על ידי שהקים לגיון עברי המורכב מיהודי יוון. הרב מאיר היה בקשר מתמיד עם ראשי **התנועה הציונית** בארץ ישראל בעניין זה.

בשנת ה'תרע"ז (1917) פרצה שרפה גדולה בסלוניקי, שפגעה גם בספרייתו של הרב מאיר והשמידה חידושים רבים שכתב על השולחן ערוך

בשנת ה'תרע"ט (1919), עם תום מלחמת העולם הראשונה, עזב הרב מאיר את משרתו ושב לירושלים. עם שובו נתבקש להופיע בפני הוועדה האמריקנית אשר חקרה את דעת תושבי ארץ ישראל על ההסדר המדיני הרצוי להם. הרב מאיר נאם נאום אשר הותיר רושם עמוק בליבם של חברי הוועדה.

הרב מאיר קיבל מבריטניה **מדליית זהב** בצורת **צלב** והיה עונדה על חזהו בעת שהיה מבקר אצל **הנציב העליון**, ואף הצטלם איתה.^[3]

עם ייסוד הרבנות הראשית לארץ ישראל ביוזמתו של הרב קוק, נבחר ביום **ט"ז באדר א' ה'תרפ"א (1921)**, יחד עם הרב אברהם יצחק הכהן קוק לכהן כרב ראשי לארץ ישראל, והוכתר בתפקיד "הראשון לציון".

הרב מאיר נפטר בליל שבת, **ט' בסיוון ה'תרצ"ט 26 במאי, 1939**, לאחר פטירתו מילא את מקומו הרב בן-ציון מאיר חי עוזיאל.

סקירת תולדות הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

1865-1935

הרב **אברהם יצחק הכהן קוק** (ט"ז באלול ה'תרכ"ה, 7 בספטמבר 1865, ג' באלול ה'תרצ"ה 1 בספטמבר 1935. מכונה גם **הראי"ה**)^[1] היה הרב הראשי האשכנזי הראשון בארץ ישראל, פוסק, מקובל והוגה דעות, נחשב לאחד מאבות הציונות הדתית.

הרב קוק שימש ברבנות בלטביה, עלה לארץ ישראל ב**כ"ח אייר תרס"ד (1904)**, בראשית ימי העלייה השנייה, ופיתח משנה פילוסופית-קבלית אוהדת ביחס לציונות וליישוב החדש, התמנה לרבן של יפו והמושבות, ולאחר מלחמת העולם הראשונה לרבה האשכנזי של ירושלים, הקים את הרבנות הראשית לארץ ישראל וכיהן כרב הראשי האשכנזי הראשון, וכן ייסד את ישיבת מרכז הרב בירושלים ועמד בראשה.

פסיקותיו מהוות יסוד לפסיקה בענייני היחס לשלטון יהודי בימינו, בענייני מצוות התלויות בארץ ובעוד נושאים, בקרב הציונות הדתית ובחוגים נוספים.^[2] הגותו, שעלתה על הכתב בספרים שחיבר ושנערכו מכתביו בעיקר בתחומי ההלכה, האגדה, הפילוסופיה והמוסר, היא מרכיב משמעותי בהשקפת העולם של זרמים שונים בציונות הדתית, בהגות הציונית הכללית,^{[3][4]} ובהגות היהודית בכללה, ובכלל זה באורתודוקסיה המודרנית. לעומת זאת ספג התנגדות חריפה מצד חלק מהעולם החרדי.

הרב יעקב מאיר זצ"ל

הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

נספח 2 – רשימת ערכים מוצעים

רשימת ערכים

אהבת ישראל	ויתור למען אחדות	קבלת האחר
לימוד תורה	חברות	אחדות בין העדות השונות
מסירות לעם היהודי	ציונות חלוציות	מחויבות להלכה
קירוב לבבות רחוקים	חשיבות ההשכלה	ממלכתיות
מעורבות חברתית	שותפות עם אחינו שבגולה	שמירת שבת
שמירת הצביון הדתי	דאגה לזולת	

נספח 3 - שאלות להנחייה וליווי הדין הקבוצתי

שאלות להנחיית הדין הקבוצתי

1. אלו ערכים עולים מפעולות אלו של הרבנים שהועלו כאן ומדברי הרב מאיר שראינו במצגת? (נספח 2 – רשימת ערכים אפשריים – לשיקול דעתו של המורה אם לחלק/להקרין/להנסיף בשלב המליאה וכדו')
2. אלו שלושה ערכים הייתם רוצים שיהיו מרכזיים השנה בכיתה שלנו?
3. מה הפעולות שצריך, לדעתכם (לדעת ההורים), לעשות על מנת לקדם ערכים אלו?
4. מה קורה כשיש סתירה בין עמדות שונות בהקשר לערכים אלו?